

Acta del Ple de la Secció de Filosofia i Ciències Socials tinguda a Perpinyà el dia 9 d'abril de 2010

Vista de l'assistència i dels ponents durant el ple de la secció.

00. Circumstàncies de la reunió

La reunió té lloc a la Casas dels Països Catalans de la Universitat de Perpinyà (Camí de la Passió Vella, de Perpinyà) el dia 9 d'abril de 2010 a tres quarts d'onze del matí, sota la presidència del senyor Josep González-Agàpito.

Hi assisteixen els membres, senyora i senyors:

Joaquim Arnau
Joan Becat
Josep M. Casasús (tresorer)
Antoni J. Colom
M. Dolors Garcia Ramon
Pere Lluís Font
Josep M. Muntaner
Jaume de Puig
Josep Perarnau
Vicenç M. Rosselló
Josep M. Terricabras
Ricard Torrents (vicepresident)
Joan Vilà-Valentí

i els presidents de les societats filials, senyors:

Josep M. Rotger (Associació Catalana de Sociologia)
Martí Teixidó (Societat Catalana de Pedagogia)

També hi assisteix el secretari redactor, senyor Josep M. Boixareu.

És present a la reunió la senyora Miquela Valls, membre corresponent.

i també els convidats, senyors:

Jordi J. Costa (membre corresponent de la Secció Filològica)
Joan Peytaví (membre numerari de la Secció Filològica)

1. **Aprovació de l'acta de la reunió anterior**

S'aprova l'acta de la reunió del dia 22 de febrer.

2. **Catalunya Nord: societat, llengua, economia i política**

L'assistència escoltant els parlaments d'obertura

—Parlaments d'obertura

El senyor Josep González-Agàpito inicia la reunió amb unes paraules d'obertura. Explica que la Secció se sent honorada de celebrar aquesta sessió de treball a Perpinyà i expressa el seu agraïment per l'acollida i la col·laboració dels membres de la Delegació nord-catalana de l'Institut. Explica que la visita a Perpinyà es fa en un moment en què l'Institut i totes les acadèmies modernes estan vivint un procés de redefinició de la seves funcions i del seu encaix en la societat actual. Amb aquesta jornada d'avui la Secció es proposa conèixer de prop la situació sociopolítica, econòmica i lingüísticocultural de Catalunya Nord.

El president dóna la benvinguda a la senyora Miquela Valls, membre corresponent de la Secció, present per primera vegada en una reunió del Ple. També saluda els senyors Joan Peytaví i Jordi Joaquim Roca, membres nord-catalans de la Secció Filològica.

El senyor Joan Becat dóna la benvinguda a tots els assistents. Excusa el senyor Jean Benkhélil, president de la Universitat de Perpinyà, que havia d'obrir la sessió d'avui amb uns mots de benvinguda i que avui es troba fora de la ciutat. Destaca que el senyor Benkhélil ha afavorit les relacions transfrontereres, especialment a través del PRES (Pol de Recerca i d'Ensenyament Superior), amb les universitats de Girona i de Perpinyà com a caps de fila, i la col·laboració activa amb les universitats de Lleida i de les Illes Balears. Remarca que la presència de la Secció significa –simbòlicament i realment– la presa de possessió de la Casa dels Països Catalans i de la nova seu de la Delegació de l'IEC, a través d'una sessió ordinària, però deslocalitzada, d'una de les Seccions de l'Institut. En efecte, en aquests espais de la Casa dels Països Catalans la Delegació de l'IEC hi té els locals definitius, que van entrar en la programació del projecte europeu INTERREG IIIA, patrocinador de les obres. És també una mostra de suport a l'acció i al treball que es fa a la Universitat de Perpinyà i, alhora, la presa en consideració de la realitat nord-catalana.

El president explica que a la sessió d'avui havia d'intervenir el senyor Joan-Lluís Olive, director del departament de sociologia de la Universitat de Perpinyà. Malauradament, el senyor Olive ha degut de deixar temporalment la seva activitat professional i es troba en situació de baixa laboral a causa de la mort, en tràgiques circumstàncies, el passat mes gener, de la secretaria del departament.

A continuació, el president cedeix la paraula als tres ponents senyora Rita Peix i senyors Enric Vilanova i Alà Baylac-Ferrer.

—Comunicació, a càrrec del senyor Enric Vilanova, advocat i polític, sobre el tema «Aspectes sociopolítics de Catalunya Nord»

El senyor Enric Vilanova, que va ser regidor d'Esquerra Republicana de Catalunya a l'Ajuntament de Perpinyà i que Joan Becat defineix com a «militant de la causa catalana» examina la situació sociopolítica de Catalunya Nord, que qualifica de «complexa», tot i que es va mostrar esperançat en el futur. Repassa l'actual correlació de forces, a partir dels resultats de les darreres eleccions regionals franceses celebrades el passat mes de març. En destaca: la supremacia de la coalició dels dissidents del Partit Socialista francès encapçalada per Georges Frêche (49 % dels vots a la segona volta) enfront la Unió per un Moviment Popular, UMP (31 %); la important implantació del Front Nacional, FN (20 %); el gran pes de l'abstenció, que amb el 52 % hauria estat la primera força a la primera volta, i la marginalitat dels partits catalanistes.

—Comunicació, a càrrec del senyor Alà Baylac-Ferrer, professor de català a la Universitat de Perpinyà i vicepresident de l'Associació per a l'Ensenyament del Català, sobre el tema «Societat de Catalunya Nord: demografia i ensenyament del català»

El senyor Baylac tracta en la seva exposició tant els aspectes socioeconòmics i polítics com els identitaris i lingüístics. Fa servir de referència per analitzar tots aquests elements, molt diversos i a la vegada complementaris, els seus dos darrers treballs: el llibre *Catalunya Nord. Societat i identitat. Reflexions, vivències i panorama català*, i la tesi doctoral *Societat, llengua i ensenyament del català a Catalunya Nord*. Un resum de la seva comunicació figura a continuació.

«Catalunya Nord, a efectes legals, és un simple departament francès, és a dir: una entitat administrativa amb personalitat jurídica, però amb molt poques competències. Pel que fa al català, un marc jurídic de reconeixement exclusiu de la llengua francesa i per tant d'alegalitat de les anomenades «llengües regionals», fa que Catalunya Nord quedi com el sol territori dels Països Catalans on continua no havent-hi cap reconeixença oficial de la nostra llengua. Una menció afegida, l'agost del 2008, a la constitució francesa relativa a que «les llengües regionals pertanyen al patrimoni de França», significa que per primera vegada a la història francesa, la llei constitucional esmenta l'existència en termes positius o al menys neutres d'altres llengües que el francès. Aquesta menció, però, no va fins a conferir cap estatut ni caràcter d'oficialitat a les «llengües regionals», ni tan sols a enumerar-les. Queda doncs vigent, el 2010, l'article 2 de la Constitució segons el qual «la llengua de la República és el francès», la llei Toubon d'ús de la llengua francesa que prescriu l'obligatorietat del francès en tots els àmbits, i la jurisprudència que, al més alt nivell (Consell d'Estat i Consell Constitucional), han denegat sistemàticament l'ús oficial de les llengües regionals. Pel que fa a l'àmbit de l'ensenyament, la presència de les llengües regionals és molt parcial, precària i sense garantia legislativa. Un exemple d'això és que des del 2004 el

reclutament del professorat de català a l'ensenyament secundari correspon a 1 sola plaça oberta al concurs cada any pel Ministeri.

Catalunya Nord és una societat de 446.000 habitants, la qual cosa representa el 3,2% de la població del conjunt dels Països Catalans i el 0,6% dels 65 milions de francesos. O sigui un pes molt dèbil respecte al marc estatal i fins i tot ben limitat respecte al marc lingüístic i cultural català. El territori està experimentant un fort moviment migratori des del nord de França cap al sud i més precisament al litoral mediterrani. El mateix INSEE (Institut francès d'estadístiques i estudis econòmics) descriu l'evolució demogràfica de Catalunya Nord com un «moviment de substitució de població» i de «lloc de moviment i de mescla important». Ens trobem a Catalunya Nord en presència d'una transfusió demogràfica ràpida. A més, per entendre l'impacte que pot tenir aquesta evolució en la societat nord-catalana, cal tenir present que el context econòmic departamental és absolutament desfavorable.

Els senyals i els símptomes de sentiment i d'expressió de catalanitat continuen funcionant (folklore, llengua, catalanisme polític, rugbi, editorials, retolació, festes i tradicions, senyeres,...). Cal destacar també el gir cap al *Sud* que representa la connexió de Perpinyà amb Barcelona via TGV (tren d'alta velocitat), que ha d'accelerar els canvis d'esquemes mentals i de costums de vida que ja s'estant enregistrant avui a Catalunya Nord.»

El senyor Baylac acaba la seva intervenció afirmant que amb el TGV la nostra llengua torna a ser útil i connectada a un mercat potent, aquest cop català (en lloc d'un nord francòfon i parisenc). El prestigi torna a ser associat a una llengua que, fins ara a Catalunya Nord, s'associava a la incultura i la poca consideració social.

El text complet de la comunicació del senyor Baylac figura com a annex 1 d'aquesta acata.

—Comunicació, a càrrec de la senyora Rita Peix, professora de català i formadora a l'Institut Universitari de Formació dels Mestres de Perpinyà, sobre el tema «L'ensenyament bilingüe i immersiu amb el català a la Catalunya del Nord»

La senyora Rita Peix inicia la seva comunicació anunciada fent la cronologia dels fets històric més transcendents en aquests camps. Tot seguit indica algunes dades sobre els alumnes escolaritzats i els mestres. Pel que fa als primers, n'hi ha 2.001 en les escoles primàries públiques integrant una línia bilingüe a paritat horària, que representa gairebé el 5% de l'alumnat de primària. D'altra banda, 72 han estat els mestres contractats per a ensenyar dins una classe bilingüe. La ponent va fer referència també als programes d'educació amb el català com a L2. Així, *L'Éducation Nationale* francesa ha optat per un ensenyament bilingüe a paritat horària, és a dir que el 50 % del temps obligatori d'ensenyament es fa en català. La llengua d'ensenyament a les escoles de La Bressola, escola privada laica, és el català i és a partir dels 8 anys que s'introdueix l'estudi del francès. Rita Peix clou la seva

intervenció afirmant que l'ensenyament en català a l'escola pública té dificultats per continuar creixent, i això malgrat la demanda dels pares. Afegeix que, paradoxalment, la reticència dels col·legues (els mestres «monolingües») frena l'obertura de noves línies bilingües dins d'altres escoles.

El text complet de la comunicació de la senyora Rita Peix figura com a annex 2 d'aquesta acata.

—Debat

Es produeix un debat entre els ponents i els assistents. Hi intervenen, per aquest ordre, els membres de la Secció senyors Ricard Torrents, Josep M. Terricabras, Joaquim Arnau, Martí Teixidó, Joan Vilà-Valentí, Antoni J. Colom, Jaume de Puig i Josep Perarnau. Es plantegen qüestions com ara: forces polítiques (Torrents), immigració (Terricabras), avaluació (Arнау), aules bilingües (Arнау), multilingüisme (Teixidó), centres d'estudis locals (Vilà-Valentí), presència d'estudiants nord-catalans a les universitats del sud (Colom)...

Tractats els temes esmentats, el president aixeca la sessió a les dues del migdia. Acabada la reunió els assistents són convidats a dinar al Restaurant Café Vienne i a fer posteriorment un tomb guiat pel centre històric, a càrrec del senyor Joan Peytaví, membre nord-català de la Secció Filològica.

Membres de l'Institut d'Estudis Catalans a davant del Castellet a Perpinyà